

UNIVERZALNI PERIODIČNI PREGLED STANJA LJUDSKIH PRAVA U BOSNI I HERCEGOVINI

IV ciklus

Ožujak 2024. godine

Izvješće je sačinjeno temeljem žalbi građana podnesenih Instituciji ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine¹ te godišnjih i specijalnih izvješća dostupnih na zvaničnoj web-stranici Institucije².

INSTITUCIJA OMBUDSMANA ZA LJUDSKA PRAVA BOSNE I HERCEGOVINE

Potkomitet/Pododbor za akreditaciju Globalne alijanse/saveza neovisnih institucija za ljudska prava je dana 24.11.2017. godine Instituciju reakreditirala u status „A“, na razdoblje od pet godina. U rujnu 2023. godine, Ombudsmani Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ombudsmani BiH) podnijeli su zahtjev Potkomitetu za periodičnu petogodišnju reakreditaciju, koji će biti razmatran na zasjedanju Potkomiteta u razdoblju ožujak-svibanj 2024. godine.

BiH je usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH. Člankom 4a³ predviđena je uspostava neovisnog preventivnog mehanizma. Proračun institucija BiH za 2024. godinu nije usvojen, sredstva za funkcioniranje preventivnog mehanizma, iako predviđena, još nisu raspoloživa. Jedna od preporuka iz ranijeg procesa akreditacije, i preporuke iz trećeg ciklusa UPR-a odnosila se na obvezu uspostave i osiguranja funkcioniranja preventivnog mehanizma.

Ombudsmani BiH su u ožujku 2023. godine usvojili Strategiju djelovanja Institucije za razdoblje 2023. - 2028. godine⁴.

Institucija je suočena sa ograničenjima u pogledu jačanja kapaciteta, što se ogleda u nedovoljnim finansijskim sredstvima i prostornim kapacitetima.

¹ U nastavku teksta će se koristiti sljedeće skraćenice:

Bosna i Hercegovine (u daljem tekstu: BiH)

Federacija Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: FBiH)

Republika Srpska (u daljem tekstu: RS)

Brčko distrikt Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: BD BiH)

Institucija Ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Institucija)

² <https://www.ombudsmen.gov.ba/>

³ „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 61/23

⁴ https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/obudsmen_doc2023042613164557eng.pdf

JEDNAKOST I ANTIDISKRIMINACIJA

Zakonski okvir za zaštitu od diskriminacije u BiH ostao je nepromijenjen.

BiH nije uklonila ustavne zapreke za uspostavljanje izbornog sustava bez etničke diskriminacije, na što je obvezuju presude Europskog suda za ljudska prava u Strazburu⁵. Nije implementirana presuda Ustavnog suda BiH U-23/14.

U primjeni je Pravilnik o načinu prikupljanja podataka o predmetima diskriminacije u BiH⁶ koji propisuje⁷ da je potrebno osigurati razmjenu i dostavljanje objedinjenih godišnjih izvješća o statističkim podacima o slučajevima diskriminacije, u formatu strojno čitljivog ispisa iz baze podataka o predmetima diskriminacije, u pisanoj i elektroničkoj formi, između Ministarstva i Institucije.

BiH je napravila vidan napredak u zaštiti i podršci ljudskim pravima LGBTI osoba tijekom proteklih dvadeset godina LGBTIQ aktivizma, koji je rezultirao kontinuiranim održavanjem povorke ponosa u Sarajevu⁸, bez incidenata, festivala kvir kulture i umjetnosti i usvajanjem Akcionog plan za unaprjeđenje ljudskih prava i osnovnih sloboda LGBT osoba u BiH za razdoblje 2021.-2024. godina⁹. U 2022. godini donesena je prva presuda¹⁰ u kojoj je sud potvrdio diskriminaciju prema LGBTI osobama. Nije došlo do usvajanja zakona o istospolnim partnerstvima.

UČEŠĆE ŽENA U POLITIČKOM ŽIVOTU

BiH učinila je značajna napore na uređenju ove oblasti, ali žene su još podzastupljene u tijelima zakonodavne i izvršne vlasti. Izborni zakon BiH usklađen je sa Zakonom o ravnopravnosti spolova¹¹. Žene čine 40% političkih kandidata/kinja na izborima, ali procent izabranih žena daleko je niži. Na Općim izborima 2022. godine 16,66 %, u Zastupničkom domu FBiH je 26,53%, a u Narodnoj skupštini RS 18 % izabranih žena. Zastupljenost žena u sudovima u 2022. godini bila je 64%.¹²

Političko predstavljanje žena nije zadovoljavajuće niti u jedinicama lokalne samouprave u BiH, niti u podopćinskim tijelima.

NASILJE NAD ŽENAMA

BiH nije uskladila zakone i javne politike u oblasti rodno uvjetovanog nasilja sa međunarodnim standardima. Obiteljski zakoni, zakoni o nasilju u obitelji i kazneni zakoni na svim razinama vlasti

⁵ Sejdić i Finci, Zornić, Pilav i Šlaku.

⁶ <http://www.sluzbenilist.ba/page/akt/tXBohz4nh78h77fNwWnJU=>

⁷ Član 10. Pravilnika

⁸ Povorke ponosa su održane: 2019., 2020., 2021., 2022. i 2023. godine

⁹ <https://arsbih.gov.ba/project/akcioni-plan-za-unapredjenje-ljudskih-prava-i-osnovnih-sloboda-lgbti-osoba-u-bosni-i-hercegovini-za-period-2021-2024-godine/>

¹⁰ Presuda broj: 65 0 P 801 297 19 P od 04.04.2022. godine

¹¹ Izborni zakon BiH zasnovan je na principu jednakih mogućnosti

¹² Prema podacima dostupnim u Tematskom biltenu „Žene i muškarci u BiH“ Sarajevo 2023. godine

u BiH djelomično su usklađeni sa Konvencijom Vijeća Europe o prevenciji/sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. U BD BiH i dalje postoji dvostruko normiranje nasilja u obitelji, te se za neke oblike predviđa prekršajno kažnjavanje¹³.

Žene sa invaliditetom, u zakonodavstvu, nisu prepoznate kao ugrožena kategorija u kontekstu rodno zasnovanog nasilja.

Politike/strategije usmjerene na sprječavanje i suzbijanje rodno zasnovanog nasilja postoje na entitetskoj razini, ali ne predviđaju posebne mjere usmjerene na pripadnike LGBTI populacije, niti Romkinje.

PRAVO NA ŽIVOT, SLOBODU I SIGURNOST OSOBA

Nasilje u obitelji

U FBiH je donesen 2013. godine Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji¹⁴, u RS-u je 17.9.2019 godine usvojen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji¹⁵ koji je usklađen sa odredbama Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija). Posebno bitno je ukazati na značaj izmjena članka 42. gdje je brisana odredba kojom je propisano da će se počinitelj nasilja u obitelji kazniti za prekršaj čime je osigurano da se kažnjavanje za nasilje u obitelji u RS isključivo tretira kao kazneno djelo sukladno sa odredbom članka 190. Kaznenog zakona RS, u Brčko distriktu Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji u BD¹⁶

Trgovina ljudima

BiH je poduzela zakonodavne i operativne mjere kako bi ojačala svoje kapacitete za borbu protiv trgovine ljudima. Radi poštivanja međunarodnih standarda, BiH je ratificirala UNCTOC i njezine protokole, uključujući i Protokol iz Palerma. BiH je, 2008. godine, ratificirala Konvenciju Vijeća Evrope o suzbijanju trgovine ljudima i obvezala se na puno poštivanje zakonskih, i drugih mjera iz ovih dokumenata. Prema izvješću State Departmenta BiH se nalazi na 2. od 5 kategorija iz čega proizlazi da se čine značajni naponi u eliminiranju trgovine ljudima. BiH je ratificirala i sljedeće konvencije MOR-a: Br. 29: zabrana prisilnog rada; Br. 97: migracija u svrhu zapošljavanja (revidirana); Br. 105: ukidanje prisilnog rada; i Br. 142: radnici migranti (dopunske odredbe). Međunarodni standardi obvezuju BiH na puno poštivanje, ne samo glede zakonodavne usuglašenosti i implementacije, nego i glede osiguravanja institucionalnog i operativnog kapaciteta za sudbeno procesuiranje i sprječavanje trgovine, uključujući i trgovinu u svrhu radne eksploatacije. Ove iste mjere moraju osigurati identificiranje i zaštitu žrtava.

---

¹³ U razdoblju od 2019. godine do danas povećao se broj žena žrtava nasilja u obitelji, kao i broj femicida u BiH.

¹⁴ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Službene novine Federacije BiH, broj: 20/13, 75/2021

¹⁵ Službeni glasnik Republike Srpske, broj: 84/2019, koji je stupio na snagu 1.1.2020. godine

¹⁶ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji u Brčko distriktu, Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj: 7/2018

Migranti i tražitelji azila

Ombudsmani BiH, djelujući u okviru svojih nadležnosti, temeljem odredbi Zakona o strancima BiH¹⁷, Zakona o azilu¹⁸ i Zakona o zabrani diskriminacije BiH¹⁹ kao i međunarodnih standarda za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda koji se primjenjuju u pravnom sustavu BiH skreću pozornost da je aktualno pitanje migracija u BiH. Posebno treba ukazati na odgovornosti institucionalnih mehanizama mjerodavnih za provođenja postupaka po zahtjevima, te osiguravanja statusnih i drugih prava zajamčenih zakonodavstvom BiH i ratificiranim međunarodnim standardima. Strani državljani na teritoriju BiH od Institucije ombudsmana zahtijevaju intervenciju radi pružanja mogućnosti za iskazivanje namjere za azil, zbog nedonošenja odluke u svezi sa zahtjevom za azil, postavljanje staratelja malodobnoj osobi bez pratnje, nezakonitog postupanja nadležnih službi u postupku po zahtjevu za azil-iskazivanje namjere za traženje azila u BiH²⁰.

Ombudsmani BiH održavaju kontinuirane aktivnosti u oblasti migracija koje podrazumijevaju prisustvo sastancima s mjerodavnim domaćim i međunarodnim institucijama, organizacijama i udrugama i predstavnicima Imigracijskog centra radi utvrđivanja stanja u istome.

Raseljene osobe

Sporazumom o izbjeglicama i raseljenim osobama predviđena je obveza države i njezinih entiteta da stvore političke, gospodarske i socijalne uvjete za dobrovoljni povratak. Povratnici prava ostvaruju sukladno s entitetskim i županijskim/kantonalnim zakonima koji najčešće nisu međusobno usklađeni, zbog čega iako su ostvarili pravo na zdravstveni, socijalni ili drugi vid skrbi, u slučaju promjene mjesta prebivališta ili povratka u prijeratnu sredinu, područje drugog entiteta, moraju ponovno prolaziti proceduru uvođenja u pravo. U FBiH putem Zakona o raseljenim osobama i povratnicima u FBiH i izbjeglicama iz BiH²¹, u RS-u Zakon o raseljenim osobama, povratnicima i izbjeglicama u RS²². U 2023. godini zaprimljeno je devet predmeta vezanih za pitanje ratne štete na imovini žalitelja, zbog ne/mogućnosti obnove oštećenih objekata i pitanja procedura javnih poziva, upućene dvije preporuke. Prema riječima povratnika: *”Papire sam predao nebrojeno puta, sve što se traži, da bi mi rekli da nešto nedostaje, da je zastarilo, kada i to nadopunim, zanovim, onda mi kažu imaš sve uvjete ali nema više para i tako ukруг, iz godine u godinu.”*²³

PRAVOSUĐE I VLADAVINA PRAVA

Pravo na pošteno suđenje

Kada je u pitanju oblast pravosuđa, povećanje žalbi prisutno je u kategoriji – duljine trajanja postupka i žalbi u kategoriji – izvršenje presuda. Također, primjetno je povećanje žalbi u kategoriji-

¹⁷ Zakon o strancima Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 88/15, 34/21)

¹⁸ Zakon o azilu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH, broj 11/16, Ispravka Zakona o azilu, „Službeni glasnik BiH“, broj 16/16)

¹⁹ Zakon o zabrani diskriminacije BiH (Službeni glasnik BiH“, broj: 59/05, 66/16)

²⁰ https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/obmudsmen_doc2019010713545979cro.pdf,

²¹ Zakon o raseljenim osobama i povratnicima u Federaciji Bosne i Hercegovine i izbjeglicama iz Bosne i Hercegovine, Službene novine Federacije BiH, broj: 01-78/05

²² Zakon o raseljenim osobama, povratnicima i izbjeglicama u Republici Srpskoj, Službeni glasnik RS, br. 42/05

²³ Ž-SA-04-585/23, Ž-BL-05-119/23, Ž-BL-144/23

žalbe na rad sudaca i žalbe na rad Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća BiH (u daljem tekstu: VSTV BiH)

Na problem duljine trajanja postupka Ombudsmani ukazuju godinama u svojim izvješćima. Plan rješavanja starih predmeta daje određenu vjerojatnoću kada će neki predmet doći u razmatranje od strane suda, kao i da će se poštivati redosljed zaprimanja inicijalnog akta, ali ne rješava suštinski problem duljine postupka, kao ni predmeta koji zahtijevaju žurno postupanje

Također, Ombudsmani godinama ukazuju na žalbe koje se odnose na nemogućnost ili otežano izvršenje pravosnažnih presuda. Problem se ogleda, između ostalog i u situacijama kada je izvršenik općina, županija/kanton ili entitet, u kojim slučajevima je izvršenje moguće provesti samo nad sredstvima koja su predviđena za tu namjenu, u onoj visini koja je proračunom određenog javnog tijela predviđena u tu svrhu, za konkretnu proračunsku godinu. Postupajući po žalbama građana i po službenoj dužnosti, Ombudsmani su aktivno djelovali prema javnim tijelima donošenjem preporuka radi izvršenja pravosnažnih presuda, kada je izvršenik općina, županija/kanton ili entitet.

Žalbe na postupanje sudaca često se javljaju kao rezultat nezadovoljstva stranaka konačnim ishodom postupka i donošenjem odluke koja nije u njihovu korist.

Ombudsmani BiH zapažaju da se žalbe upućene na rad VSTV BiH, većinom odnose na postupke imenovanja predsjednika sudova i sudaca, žalbe vezane za rad stegovnog tužitelja, nepostupanje po zahtjevima stranke, donošenje podzakonskih akata koji su u koliziji sa zakonskim odredbama i dr.

Antikorupcijska politika

Jedan od ključnih zahtjeva u procesu suzbijanja korupcije, uspostavljanja vladavine prava i europskih integracija je depolitizacija javne uprave. Ombudsmani u svojim izvješćima godinama ističu da kvaliteta javnih usluga i rad tijela javne uprave za građanina predstavlja konkretan indikator funkcionalnosti određene države.

Ombudsmani su sačinili Specijalno izvješće o ulozi inspekcijskih tijela u zaštiti ljudskih prava u BiH, sa ciljem da donositeljima politika i zakona posluži kao instrument prigodom kreiranja mjera, unaprjeđenja funkcioniranja inspekcijskog nadzora kao elementa vladavine prava. Ombudsmani su u svojim izvješćima izvršna tijela vlasti podsjetili i pozvali iste da sukladno sa svojim nadležnostima i ovlastima poduzmu sve potrebne mjere s ciljem otklanjanja slabosti u funkcioniranju inspekcijskih tijela, njihovog osnaživanja i osiguranja efikasnijeg djelovanja.

Također, Ombudsmani su u svojim izvješćima isticali zahtjeve da se sva javna imenovanja obavljaju transparentno, na zakonit način, sukladno sa važećim pravilima, propisima i zakonima, da se provedu po principu izbora na osnovu kvalitete. Ombudsmani su ukazivali nadležnim javnim poduzećima/ustanovama da je neophodno raditi na depolitizaciji procesa zapošljavanja. Ombudsmani naglašavaju da je potrebno preispitati postojeći zakonodavni okvir koji regulira pitanje vladinih, ministarskih i drugih imenovanja, odrediti jasne kriterije koji moraju biti ispoštovani u procedurama imenovanja i razrješenja imenovanih osoba, a koji neće ostaviti prostora za bilo koji vid zlouporabe. Također, ombudsmani su isticali važnost reforme javne uprave kao i edukacije državnih službenika.

Besplatna pravna pomoć

Sustav besplatne pravne pomoći u BiH organiziran je tako da su u FBiH uspostavljeni zavodi za besplatnu pravnu pomoć u devet županija, dok u RS-u besplatnu pravnu pomoć obezbjeđuje Centar za pružanje besplatne pravne pomoći RS, a u BD BiH Kancelarija za pravnu pomoć.

Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći BiH omogućen je jednak pristup pravdi i sudu pred tijelima i institucijama za razinu BiH, građanima BiH, bez obzira na njihovo imovno stanje, a besplatna pravna pomoć se pruža u okviru Ministarstva pravde BiH.²⁴

Žalbe u Instituciji su izjavljene zbog povrede prava na pravnu pomoć zbog neuspostavljanja sustava pravne pomoći, nefunkcionalnosti zavoda za pravnu pomoć, nezadovoljstva radom službenika zaposlenih u centru za pravnu pomoć itd.

SLOBODA IZRAŽAVANJA, PRISTUP INFORMACIJAMA, POLOŽAJ NOVINARA

Pravo na pristup informacijama u okviru međunarodnih konvencija podvodi se pod slobodu izražavanja, a koje je u BiH, uređeno na način da postoji zakon o slobodi pristupa informacija na razini BiH i zakoni na razini entiteta.

Institucija registrira veći broj žalbi koje se odnose na povredu ovog prava, što je prvenstveno rezultat djelovanja Institucije u prethodnom razdoblju putem rada na promociji osnovnih ljudskih prava.

Povrede se najčešće ogledaju u neodlučivanju tijela javne vlasti po podnesenim zahtjevima u zakonom propisanim rokovima, odbijanju pristupa informacijama, kršenju prava na dvostupnjevost u odlučivanju, šutnji administracije, nepravilnom utvrđivanju izuzetaka od saopštavanja, te neprovođenju testa javnog interesa.

Zakon o slobodi pristupa informacijama na razini institucija BiH donesen je 2023. godine. Entitetski zakoni nisu pretrpjeli nikakve izmjene i dopune što je vidljivo i iz Izvješća Europske komisije o BiH za 2023. godinu, koji ustvrđuje da usvajanjem novog zakona na razini BiH neovisnost žalbenog postupka tek treba uskladiti s međunarodnim i europskim standardima, te da se Pravila o zaštiti podataka i pristupu informacijama i dalje tumače na način koji štiti privatne, a ne javne interese na svim razinama vlasti.

---

²⁴ U okviru Strategije za reformu sektora pravde, koja je usvojena 2008. godine od strane Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine, entitetskih ministarstava pravde i Pravosudne komisije Brčko distrikta, predviđeno je uspostavljanje sustava besplatne prave pomoći u svim postupcima i na svim razinama Bosne i Hercegovine. Nacrtom Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini (SRSP u BiH) za razdoblje od 2023. do 2027. godine (koja još nije usvojena od strane Vijeća ministara BiH) u reformskoj oblasti 3. Međunarodna pravna pomoć i pravosudna suradnja i pravna pomoć i skrb o korisnicima suda, definirani su operativni ciljevi, s ciljem rješavanja najvažnijih pitanja koja su utvrđena kroz provedeno istraživanje i konzultacije.

U tom smislu, jedan od operativnih ciljeva se odnosi na unaprjeđenje sustava pravne pomoći u Bosni i Hercegovini, odnosno donošenje ili izmjena i dopuna zakona o pravnoj pomoći u Bosni i Hercegovine, nakon sveobuhvatne analize sadašnjeg stanja u ovoj oblasti i jačanja ljudskih i materijalnih kapaciteta u uredima za pravnu pomoć u Bosni i Hercegovini. Također treba izvršiti procjenu u kojoj mjeri trenutni kriteriji i finansijski pragovi sprječavaju pristup pravdi onima čija su sredstva iznad utvrđenih pragova, ali nisu u mogućnosti da plate odvjetnika da ih brani ili zastupa, te načini osiguranja dugoročnog financiranja pravne pomoći koje provode nevladine organizacije i kako na najbolji način pružiti uslugu pravne pomoći na ekonomičan način sa različitim pružateljima usluga.

U pogledu zaštite prava novinara i dalje ne postoje zvanične evidencije nadležnih tijela o broju i vrsti prijetnji i napada na novinare. U oblasti tiskanih i onlajn medija i dalje je neophodno usvajanje odgovarajućih zakonskih propisa koji uređuju ove oblasti.

PRAVA MANJINA

Povećan rizik od siromaštva prisutan je kod manjinskih grupa, kao što su pripadnici romske populacije. Prisutni problemi su: nedostatak osobnih dokumenata, nizak stupanj obrazovanja i uključenosti u obrazovni sistem, siromaštvo i loši ekonomsko-socijalni uvjeti življenja. U cilju poboljšanja položaja Roma, potrebno je sustavno djelovati u oblasti zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja, zdravstvene skrbi, obrazovanja i svih oblika uključenosti u društvene, socijalne, kulturne i političke tijekove života.

BiH je usvojila Akcioni plan za društvenu inkluziju Roma i Romkinja u BiH 2021.-2025., a što uključuje prikupljanje podataka o situacijama diskriminacije i anticiganizma, izradu posebnih izvješća i/ili dijela Godišnjeg izvješća o diskriminaciji Roma, kao i organiziranje edukacija i drugih aktivnosti za promociju prava Roma u svrhu suzbijanja diskriminacije i apatridije.

Nastava na jezicima manjina još se odvija putem vanškolske aktivnosti.

PRAVA DJECE

Posljednji Akcioni plan za djecu usvojen je za razdoblje 2015.-2018. godine.

Tijekom 2023. godine sukladno sa Zakonom o socijalnoj skrbi RS, Vlada RS je usvojila Strategiju socijalne skrbi RS za razdoblje 2023.-2029.²⁵

U FBiH još nije usvojen Zakon o posebnom registru osoba pravomoćno osuđenih za kaznena djela protiv spolne slobode i morala nad djecom i maloljetnicima.²⁶

U RS stupio je na snagu novi obiteljski zakon kojim je definirana posebna zaštita djeteta na način da je u svim pitanjima koja se tiču djeteta, svatko dužan da se rukovodi i postupa sukladno s najboljim interesima djeteta, povećana je dobna granica za potpuno usvojenje sa pet na deset godina, predviđeno je uspostavljanje Jedinstvenog osobnog registra usvojenja koji sadrži evidenciju podataka o budućim usvojiteljima, a uređenje vršenja roditeljskog prava i održavanje osobnih odnosa dato je u nadležnost sudu.

Ombudsmani BiH su krajem 2019. godine izradili Specijalno izvješće o zabrani tjelesnog kažnjavanja djeteta u BiH²⁷. Problematika zabrane tjelesnog kažnjavanja djece i dalje je izvan zakonske regulative u FBiH i BD BiH. Obiteljskim zakonom RS tjelesno kažnjavanje djece u kući je zabranjeno²⁸.

---

²⁵ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 108/23

²⁶ U vrijeme izrade ovog izvješća, prijedlog Zakona dobio je punu podršku u Zastupničkom domu Parlamenta Federacije BiH i treba da bude potvrđen i na Domu naroda Parlamenta FBiH

²⁷ https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/obudsmen_doc2019120514261316bos.pdf

²⁸ Članak 97. Obiteljskog zakona Republike Srpske, „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 54/02, 41/08 i 63/14;

Ombudsmani BiH godinama zagovaraju i uspostavljanje alimentacionih fondova u BiH, no nije došlo do rješavanja ovog problema.

Djeca i dalje čine značajan postotak žrtava trgovine ljudima u BiH i podvrgnuta su seksualnom iskorištavanju, radnoj eksploataciji, prisilnom prosjačenju i dječijem braku. U 2023. godini Ombudsmani BiH sačinili su Specijalno izvješće o malodobnim brakovima.

Ombudsmani BiH su tijekom 2021. godine sačinili Specijalno izvješće o stanju u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom. Preporuke upućene nadležnim tijelima su u većini realizirane.

Tijekom 2021. godine sačinjeno je Specijalno izvješće o stanju ostvarivanja prava na dječiji dodatak u BiH s namjerom da se ukaže na problem siromaštva i neadekvatan životni standard djece. U FBiH je stupio na snagu Zakon o materijalnoj potpori obiteljima s djecom²⁹, dok je u RS stupio na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o dječijoj skrbi, kojim je proširen obuhvat prava na dodatak na djecu i prvog djeteta u obitelji, te su povećana davanja za drugo, treće i četvrto dijete, kao i djeci iz osjetljivih kategorija.

Ombudsmani BiH su tijekom 2023. godine izradili Specijalno izvješće o zbrinjavanju djece bez roditeljskog staranja sa posebnim fokusom na ustanovama i uputili preporuke nadležnim tijelima.³⁰

U BiH je i dalje prisutan veliki problem upisa djece u matične knjige čiji su roditelji strani državljanjani.

PRAVA OSOBA S INVALIDITETOM

U BiH ne postoji jedinstvena definicija osoba s invaliditetom, niti je osigurana dosljedna primjena Konvencije.

U FBiH u tijeku je postupak usvajanja Zakona o jedinstvenim načelima i okviru materijalne podrške osoba s invaliditetom, kojim bi se na sustavan način uredilo pitanje materijalne podrške osobama sa invaliditetom, utvrdila definicija osoba sa invaliditetom i invaliditeta, te osnovna prava, i postupak za njihovo ostvarivanje³¹.

---

²⁹ Ovim Zakonom osigurano je da djeca sukladno sa utvrđenim kriterijima uživaju pravo na dječiji doplatnik na teritoriju cijele FBiH

³⁰ Preporuke dostupne na: https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/obudsmen_doc2023092914083723eng.pdf

³¹ U FBiH je donesena Odluka od strane Vlade Federacije BiH o izradi Strategije za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u Federaciji Bosne i Hercegovine 2022-2027. godine; utvrđen Nacrt zakona o zaštiti mentalnog zdravlja Federacije BiH koji je trenutno u parlamentarnoj proceduri; Upravni odbor Instituta za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja u Federaciji BiH usvojio je Pravilnik o jedinstvenim kriterijima i pravilima postupka medicinskog vještačenja zdravstvenog stanja („Službene novine FBiH“ broj 63/21) kojim se uređuju jedinstveni kriteriji i pravila postupka medicinskog vještačenja zdravstvenog stanja; usvojen Zakon o roditeljima njegovateljima u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 75/21) koji ima implikacije i na djecu sa invaliditetom; usvojen je Zakon o materijalnoj podršci obiteljima s djecom (Službene novine Federacije BiH, broj 52/22) kojim je napravljen značajan iskorak u kontekstu poboljšanja položaja obitelji sa djecom; u tijeku su izmjene i dopune Obiteljskog zakona Federacije BiH, kao i Zakona o vanparničnom postupku Federacije BiH, kojima se provode aktivnosti na implementaciji presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu Hadžimejlić i dr. protiv Bosne i Hercegovine.

Osobe sa invaliditetom predstavljaju jednu od najranjivijih skupina stanovništva, i suočavaju se sa problemima u oblasti obrazovanja, zdravstva, rada, zapošljavanja i pristupačnosti.

Ombudsmani BiH su 2022. godine sačinili dokument pod nazivom „*Smjernice za unaprjeđenje svakodnevnih komunikacija s osobama s invaliditetom*“³².

Nije došlo do implementacije presude u predmetu Hadžimejlić i drugi protiv BiH³³, ali su u tijeku izmjene i dopune Obiteljskog zakona FBiH, Zakona o vanparničnom postupku FBiH u cilju implementacije presude.

U 2023. godini Ombudsmani BiH nastavili su pratiti stanje osoba sa intelektualnim i mentalnim poteškoćama kroz zaprimljene žalbe, te je u tijeku izrada Pratećeg izvješća o stanju u ustanovama u kojima su smještene osobe sa intelektualnim i mentalnim poteškoćama u BiH.

Ombudsmani BiH su 2021. godine sačinili „*Specijalno izvješće o efikasnosti zakonskih rješenja o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom*“³⁴.

Usvajanjem Zakona o ustanovama socijalne skrbi u FBiH³⁵, u čijem procesu donošenja su učestvovali i Ombudsmani BiH, putem upućivanja komentara na Prednacrt Zakona, na sustavni način riješena je predmetna oblast.

U 2024. godini finaliziran je proces formiranja/imenovanja Vijeće za osobe sa invaliditetom BiH.

---

³² Dostupno na: https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/obmudsmen_doc2022120108585014bos.pdf;

³³ Presuda Hadžimejlić i drugi protiv Bosne i Hercegovine, dostupno na http://www.mhrr.gov.ba/ured_zastupnika/odluke/PRESUDA%20HADZIMEJLIC%20I%20DRUGI%20protiv%20BIH.pdf

³⁴ https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/obmudsmen_doc2021072208592983bos.pdf

³⁵ „Službene novine FBiH“, broj 64/22;